

Кусуф, хусуф ва истисқо намози ҳақида

17:28 / 07.09.2025 23641

يَفُؤُ سُبْحَانَكَ، يَا دَارُفَ اَوَّلِ صَ، رُضْحَي مَلْ نِ اَوْ سُ مَّ ش ل ا ي ل ج ن ت

اَل و ء ا د ر ب ل ق ي ا ل و . ر ا ج ي د ا ر ف ا و ل ص ن ا و . ا ل ب ق ت س م ر ا ف غ ت س ا و ء ا ع د ء ا ق س ت س ا ل ا و
ي م ذ ر ض ح ي

Қуёш тутилганда жуманинг имоми одамлар билан икки ракъат нафл намоз ўқийди. Иккисида қироатни махфий ва узоқ қилади. Сўнгра то қуёш очилиб кетгунча дуо қилади. Агар имом ҳозир бўлмаса, худди хусуфдаги каби, якка-якка ўқийдилар. Истисқо қиблага қараган ҳолда дуо ва истиғфордан иборатдир. Агар якка-якка намоз ўқисалар ҳам, жоиз. Имом ридосини ўгирмайди. Бунга зиммий ҳозир бўлмайди.

«Кусуф» сўзи қуёш тутилишига, «хусуф» сўзи ой тутилишига нисбатан ишлатилади. Амалда эса иккаласи бир-бирининг ўрнига алмаштириб ишлатилаверади.

«Истисқо» арабча сўз бўлиб, «серобчилик», «суғоришни талаб қилиш» деган маъноларни англатади. Одатда кутиб турилган сувнинг келиши кечикса, уни талаб қилишга истисқо дейилади.

Кусуф намози суннати муаккададир. Хусуф намози эса мандубдир. Бу намозларнинг шаръийлигига далиллар:

Аллоҳ таоло Фуссилат сурасида:

اَلْوَسْمُ شَلَلٌ اَوْ دُخَسَتْ اَلرَّمَقُ اَوْ سَمَّ شَلَلٌ اَوْ رَاهَهُ لَلْاَوْ لِيَّ لَلْاَوْ تَايَا نَمَو
نُهَقَلَحَ يَدَّلَا هَلَل اَوْ دُخَسَاو رَمَقَلَل

«Кечаю кундуз, қуёшу ой Унинг оят(белги)ларидандир. Бас, қуёшга ҳам, ойга ҳам сажда қилманг. Уларни яратган Аллоҳга сажда қилинг», деган (37-оят).

لَا قَفُ مِي هَارِبِ اِتَامَ مَوِي سَمَّ شَلَلِ تَفَسَكُنَا: لَقُ هَعُهُ لَلِ اِي ضَرَرَةَ رِي عُمَلَا نَع
نَا: مَلَسَو هِي لَعُهُ لَلِ اِي لَصَرَهُ لَلِ اَلْاَوْ سَرَلَا قَف. مِي هَارِبِ اِتَامَ لَتَوَمَلُ تَفَسَكُنَا: سَانَلَا
اِذِ اِي هَتَايَحَل اَلْوَدَحُ اِتَوَمَلِدَن اَفَسَكُنِي اَلْاَوْ هَلَلَا تَايَا نَمَن اِتَايَا رَمَقَلَاو سَمَّ شَلَلَا
سِي ذَمَّرْتَلَا اَلْاَوْ سَمَّ خَلَا هَاوَر. يَلَحَنَت اِي حَاوَلَصَو هَلَلَا اَوْ غَدَا فَا مُهُمُّ تَايَا

Муғийра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Иброҳим вафот этган куни қуёш тутилди. Одамлар:

«Иброҳимнинг вафоти туфайли тутилди», дедилар. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Қуёш ва ой Аллоҳнинг оятларидан икки оятдир. Улар бирор кишининг ўлими туфайли ҳам, ҳаёти туфайли ҳам тутилмайди. Қачон уларни (бу ҳолда) кўрсангиз, то очилиб кетгунча намоз ўқинг ва Аллоҳга дуо қилинг», дедилар».

Бешовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Бу намозларни сафарда ҳам, ҳазарда ҳам, эркак ҳам, аёл ҳам ўқийди. Қари кампирлар, ёш болалар ҳам жамоат билан ўқиса, яхши. Жума фарз бўладиган шахсларга бу намоз амр қилинган.

Бу икки намозда азон ва иқома йўқ. Жамоат «Намозга!» деб чақирилади. Жамоат бўлиб ёки ёлғиз ўқиса ҳам бўлади. Яхшиси – масжидда ўқиш.

Энди матнни шарҳ қилишга ўтайлик.

КУСУФ ВА ХУСУФ

Қуёш тутилганда жуманинг имоми одамлар билан икки ракъат нафл намоз ўқийди.

Бу намоз худди жума ва икки ийд намозлари каби бўлади.

دَعَا يَوْمَئِذٍ نَبِيُّكُمْ لِيُذَكِّرَكُمْ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ وَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحْسِنُ أَخْبَارَ كُلِّ فَئِجَةٍ فَأَغْرَقْنَاهُ فِي سَعِيرٍ فِي يَوْمِ إِذْ
نُفِثْنَا فِي الْأَرْضِ أَكْثَرَ نَسِيبًا لِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ
يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحْسِنُ أَخْبَارَ كُلِّ فَئِجَةٍ فَأَغْرَقْنَاهُ فِي سَعِيرٍ فِي يَوْمِ إِذْ
نُفِثْنَا فِي الْأَرْضِ أَكْثَرَ نَسِيبًا لِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

Қобийса ибн Мухориқ ал-Ҳилолий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг даврларида қуёш тутилди. Бас, у зот дахшатга тушган ҳолда кийимларини судраб, (шошилиб) чиқдилар. Мен ҳам ўша куни у зот билан Мадинада эдим. Бас, икки ракъат намоз ўқидилар. Иккисида қиёмни узоқ қилдилар. Сўнг қуёш очилганда қайтдилар ва:

«Албатта, булар оят-белгилардир. Аллоҳ таоло улар билан бандаларини қўрқитади. Қачон уларни кўрсангиз, энг яқиндаги ўқиган фарз намозингиз каби намоз ўқинг», дедилар».

Имом Абу Довуд ва Насоий ривоят қилишган.

Камол ибн Ҳумом: «Ўшанда бомдод намозидан кейин, қуёш икки найза бўйи кўтарилганда тутилган эди», деган.

«Албатта, Аллоҳ юборадиган ушбу оятлар бировнинг ўлими ёки ҳаёти учун бўлмайди. Лекин Аллоҳ уларни бандаларини қўрқитиш учун юборади. Бас, улардан бир нарсани кўрсангиз, Аллоҳга зикр ва дуо қилишга, истиффор айтишга шошилинг», дедилар».

Бешовларидан фақат Термизий ривоят қилмаган.

Бу намозда жумадаги каби хутба қилинмайди. Чунки Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намоз ўқишга амр қилганлар. Хутба қилишга амр қилмаганлар.

Агар имом ҳозир бўлмаса, худди хусуфдаги каби, якка-якка ўқийдилар.

Чунки Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хусуф намозини жамоат билан ўқиганлари нақл қилинмаган. Шунинг учун хусуф намозини уйларда оддий нафл намозлари каби ўқилади.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

"Кифоя" китобидан

*Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари
бўйича қўмитанинг 4588-сонли тавсияси ила тақдим этилган*